

Keskonnavaldkonna arengukava 2030 KSH aruande asjaomaste asutustega kooskõlastamise käigus KSH aruandele esitatud seisukohad ja nendega arvestamine

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
Haridus- ja Teadusministeerium			
1	HTM	Peatükk 4.11, lk 41, rida 3 Koolid ja lasteaiad lähtuvad riiklikest õppekavadest (põhikooli riiklik õppekava, gümnaasiumi riiklik õppekava, põhikooli lihtsustatud riiklik õppekava , koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava). <i>Tuleks lisada ka lihtsustatud õppekava.</i>	Arvestatud. Täpsustus aruandesse lisatud.
2	HTM	Peatükk 4.11, esimene lõik, Rida 6 Üldpädevustena tuuakse välja matemaatika, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus. ja ~~loodusliku mitmekesisuse väärtustamine.~~ <i>Tuleks välja jätta loodusliku mitmekesisuse väärtustamine, sest sellist üldpädevust ei ole (pigem sisaldub loodusteadusliku pädevuse sees ja ei ole vaja eraldi esile tuua).</i>	Arvestatud. Aruanne vastavalt täpsustatud.
3	HTM	Lk 42, lõik 3 Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga on vastu võetud Keskonnateadlikkuse ja -hariduse tegevuskava 2019–2022, 2022-2025 millele toetudes on alustatud süsteemset mitteformaalhariduse kvaliteedi parandamist. <i>Ministrid kirjutasid alla uuele tegevuskavale, mis on eelmise jätkuks, märtsis 2023. Vajadusel lisada ka see.</i>	Arvestatud. Aruanne vastavalt täpsustatud.
4	HTM	Aruandes lk 100: peatükk 5.8.1. Vastavus strateegilistele eesmärkidele: „Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 (TAIE). Tegevussuunaks on toetava ettevõtluskeskkonna loomine, milles mh planeeritakse soosida ringmajanduse ja vastutustundliku ettevõtluse põhimõtete rakendamist ettevõtjate juhtimiskultuuris. Lisaks on pädevusena kirjeldatud keskkonnasäästlikkuse ja vastutuse oskused (nt Põhikooli riiklik õppekava, Gümnaasiumi riiklik õppekava), mis haakuvad keskkonna kestlikkuse tagamise põhimõtete/väärtustega. KEVAD on kooskõlas nimetatud arengukavaga. Kokkuvõttes on KEVAD vastavuses haridus- ja teadusvaldkonna strateegiliste dokumentidega.“ <i>Poolpaksus kirjas välja toodud lause, kus märgitakse riiklike õppekavu paistab olevat valesse kohta sattunud. Kuna TAIEs ei ole põhikooli- ja gümnaasiumi riiklike õppekaval viidet, siis soovime see lause TAIEga seoste lõigust kustutada.</i>	Arvestatud. Aruanne vastavalt täpsustatud.
5	HTM	(Lisa 4. ehk kooskõlastustabelis Kliimaministeeriumi vastus MKMi ettepanekule nr 92: „Ettepanekuga on osaliselt arvestatud. Selgitus: teekaardid on pigem arengukava nn tegevuskava osa, mis on KEVADe vastavusanalüüsi skooibist hulga detailsem. Ekspertid nõustuvad, et TAIE on KEVADe valdkondadega vähemal või rohkem määral seotud, kuid eelkõige hariduse (teadussüsteem, teadmussiire) ja majanduse (ettevõtlus) valdkondadega. Sellest tulenevalt on KEVADe vastavust TAIEga nüüd hinnatud Keskonnateadlikkuse ja -hariduse valdkonna, Majandusvaldkonna, ning ka Sotsiaal- ja kultuurivaldkonna peatükikes.“ <i>Teadussüsteem ja teadmussiire ei kuulu haridusvaldkonda vaid teadusvaldkonda. Soovitame sõna „haridus“ asendada „teadusega“.)</i>	Viidatud Lisas 4 ei saa sõnastust enam muuta, sest seal kajastuvad ministeeriumi poolt varasemalt välja saadetud vastused. KSH aruande täiendamise vajadus puudub. Haridus- ja teadussüsteemi ei saa täielikult lahku tõmmata. See, mis toimub teadussüsteemis, kujundab otseselt seda, mis (teadmine) jõuab haridussüsteemi.

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
6	HTM	KEVAde eelnõus lk 58 „Arengukavad ja teised strateegilised dokumendid“ Haridusvaldkonna arengukava on koostatud aastateks 2021-2035 (mitte aastani 2030). <i>Olge head ja palun parandage arengukava lõpptähtaeg.</i>	Ettepanek KEVAdele. Võetakse KEVAde edasisel koostamisel arvesse ja tehakse tekstis parandus.
Sotsiaalministeerium			
7	SOM	Lk 37 on toodud eksitav sõnastus: „Samuti on Eesti kiirgusohutuses olulisel kohal mitteioniseeriv kiirgus, millega tegeleb Terviseamet .“ Terviseameti tegevused on siiski piiritletud järelevalvega. Rahvatervise seaduse § 8 toob välja Sotsiaalministeeriumi ülesanded, milles on muuhulgas toodud: 9) tervisekaitse riikliku järelevalve koordineerimine Terviseameti kaudu. 17) mitteioniseeriva kiirguse, müra-, vibratsiooni-, ultra- ja infraheli taseme piirväärtused elu- ja puhkealal, elamutes ja ühiskasutusega hoonetes, paikse saasteallika sanitaarkaitsealal, õpperuumides ja muudes kohtades, kus inimene viib pikemat aega, samuti käesolevas punktis loetletud füüsikaliste suuruste taseme mõõtmise meetodid; <i>Seetõttu oleks korrektne Terviseameti asemel kirjutada Sotsiaalministeerium ning täpsustada Terviseameti rolli nii, nagu see on õigusaktis sätestatud. Vastasel juhul jääb ekslik mulje, et antud teemaga tegeleb ainult Terviseamet.</i>	Arvestatud. Aruande teksti täpsustati: „Samuti on Eesti kiirgusohutuses olulisel kohal mitteioniseeriv kiirgus, mille järelevalvega tegeleb Sotsiaalministeeriumi valitsemisalas tegutsev Terviseamet.“
8	SOM	Lk 38 on toodud väide „TALtechi uurimistöö tõi selgelt välja, et soojusliku mõju kõrval on ammu leidnud usaldusväärset kinnitust ka nõrga välja mittesoojuslik mõju.“ <i>Meie hinnangul ei ole korrektne KSH aruande dokumendis võtta aluseks ühte hinnangut ja selle põhjal sõnastada üldistav väide. Teeme ettepaneku see lause jätta välja, sest Maailma Terviseorganisatsioonil (WHO) ja Euroopa Komisjonil ei ole hetkel selget seisukohta selles küsimuses.</i>	Arvestatud osaliselt. Viidatud lauset aruandest ei kustutatud. Aga sõnastust täpsustati nii, et aruandesse ei jääks üldistavat väidet, vaid konkreetne viide uuringu aruandele, ning et tegu on ekspertide ettepanekuga nimetatud uuringu soovitusi kaaluda. Ka lisati aruandesse ettepanekus välja toodud viide selgete seisukohtade puudumise osas, järelalus valdkonna vähese uurituse kohta ning soovitus kaaluda täiendavate uuringute läbiviimise vajadust 5G tervisemõjude uurimiseks (vt ka ptk 5.7.3).
9	SOM	Lk 65 on lause „Rahvastiku Tervise Arengukava 2020–2030 on 7. prioriteediks seatud tervist toetav keskkond, milles on täpsemalt käsitletud kliimakoormuse vähendamise, korraldusmuudete ja regulatsioonide puhul on valmisolek ja vajalik paindlikkus loodud, et arvestada kliimamuutuste mõjudega tervisele ja neile reageerida.“ <i>Korrektne on „Rahvastiku Tervise Arengukava 2020–2030 on teiseks prioriteediks seatud tervist toetav keskkond, milles on .....“ Arengukavas on kõnealune prioriteet kajastatud 7. peatükis, aga tegemist on teise prioriteediga kolmest prioriteedist.</i>	Arvestatud. Aruanne vastavalt täpsustatud.
10	SOM	Lk 129 on lause „Sotsiaal- ja kultuurivaldkonnas on olulisemateks strateegilisteks dokumentideks Heaolu arengukava 2023–2030 eelnõu, Kultuuri arengukava 2021–2030, Sidusa Eesti arengukava 2021–2030 ja Eesti spordipoliitika põhialused aastani 2030 ning alljärgnevalt vaadeldakse KEVAde kooskõla nendega. <i>Heaolu arengukava 2023-2030 kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 23. veebruaril 2023.</i>	Arvestatud. Aruanne vastavalt täpsustatud.

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
11	SOM	Lk 129 on lause „Eraldi tegevussuunana on heaolu arengukava eelnõus seoses tööelus osalemisega välja toodud ka vajadus täita kliimaeesmärgid ja saavutada tasakaalustatud regionaalne areng.“ <i>Heaolu arengukava 2023-2030 kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 23. veebruaril 2023.</i>	Arvestatud. Aruanne vastavalt täpsustatud.
12	SOM	Lk 132 „Kõige otsemalt on tervise ja heaolu temaatika esindatud Rahvastiku tervise arengukavas 2030, varasemalt kehtinud Heaolu arengukavas 2016–2023 ning ka hetkel loodavas hetkel kehtivas Heaolu arengukavas 2023–2030. Heaolu arengukava 2023-2030 kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 23. veebruaril 2023.	Arvestatud. Aruanne vastavalt täpsustatud.
13	SOM	Lk 132 „ Hetkel kehtestamisel olevas Heaolu arengukavas 2023–2030 on rõhutatud ÜRO säästva arengu eesmäärke, Euroopa Liidu kliimaeesmäärke ja suuremat keskkonnasäästlikkust.“ Heaolu arengukava 2023-2030 kinnitati Vabariigi Valitsuse poolt 23. veebruaril 2023.	Arvestatud. Aruanne vastavalt täpsustatud.
14	SOM	Pöörame tähelepanu ka asjaolule, et Kliimaministeeriumi kodulehel olevas KEVAD 2030 eelnõus on lk 59 viidatud: „HEAOLU ARENGUKAVA 2016–2023 – KEVAD on seotud keskkonnast tulenevate negatiivsete mõjude vähendamise, mis toetavad inimeste Arengukavas arvestatakse infotehnoloogiliste vahendite kasutuselevõttu ning erihoolekandeesutuste reorganiseerimisel ja asutuste ehitamisel energiasäästlikkuse põhimõtetega.“ Palume loomisel oleva arengukava eelnõus viidata ning tuua seos kehtiva Heaolu arengukavaga 2023-2030 , mis on kättesaadav siit: https://sm.ee/heaolu-arengukava-2023-2030	Ettepanek KEVADele. Võetakse KEVADE edasisel koostamisel arvesse ja tehakse tekstis parandus.
Kultuuriministeerium			
15	KuM	Pärandniitude temaatika on aruandes välja toodud. Soovitame aga pärandmaastike olulisust veelgi enam näidata nii elurikkuse kui ka kliimamuutuste kontekstis.	Tegemist on sisuliselt pigem ettepanekuga KEVADE-e (nimetatud teemale tähelepanu pöörata). KSH koostajad toetavad ettepanekut. KSH aruandesse lisati ka täiendus, et „Pärandmaastike olulisust, nii elurikkuse kui ka kliimamuutuste kontekstis, rõhutas ka Kultuuriministeerium KSH aruande kooskõlastamisel antud kommentaaris.“
16	KuM	Kliimamuutuste leevendamise ja nendega kohanemise juurde teeme ettepaneku lisada: „Ajaloolised kompaktsed linnakeskused ja kõrghaljastus aitavad ühiskonnal nii kliimamuutusi leevendada kui ka nendega kohaneda. Olemasolevate majade energiabilanss on hoolimata väiksemast energiasäästust uutest majadest väiksem ja kompaktselt ehitatud linnaosad tekitavad väiksemat liikumisvajadust kui hajaasustus. Ajalooline kõrghaljastus aitab äärmuslike ilmaoludega edukalt kohaneda, hoides muu hulgas kokku majade jahutamisele kuluvat energiat.“	Tegemist on sisuliselt pigem ettepanekuga KEVADele. KSH aruandes mitte arvestatud. KSH aruandes oleks ettepanekus esitatud tekst (mõjhinang) asjakohane esitada eelkõige juhul kui KEVAD ajalooliste kompaksete linnakeskuste ja kõrghaljastuse säilitamist reguleeriks (mida KEVAD ei tee). Ka ei ole see eeldatavasti peamine meede, mille kaudu saaks kliimamõjusid leevendada (et KSH selle ettepaneku teeks). Küll aga soovib KSH eksperühm KEVADE edasise koostamise raames siiski kaaluda, kas kirjeldatud positiivset efekti on asjakohane KEVADES välja tuua.

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
17	KuM	Aruande peatükki 4.3 „Ringmajandus“ teeme ettepaneku lisada: „Kõige rohelisem maja on juba ehitatud maja. Kuigi uued majad on energiasäästlikumad, tasandub nende energiabilanss ehitamisest ja vana lammutamisest tulenevalt alles aastakümnete jooksul. Samuti hoiab vanade majade kasutuses hoidmine kokku jäätmeteket. Niisiis on kõige säästlikum olemasolevate majade energiasäästlikkuse tõstmine ja majade uuskasutus on ringmajanduse olemuslik osa.“	Mitte arvestatud. KSH aruande peatükk 4.3 kirjeldab ringmajandust üldiselt. Ettepanekus esitatud lause on peatükki lisamiseks liiga spetsiifiline. Küll aga toetab KSH ekspertrühm, et ettepaneku sisuga arvestatakse KEVAde edasisel täpsustamisel.
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium			
18	ReM	Palume läbivalt asendada Maaeluministeerium uue nimetusega Regionaal- ja Põllumajandusministeerium.	Arvestatud osaliselt. Ministeeriumi nimetus on asendatud nendes tekstiosades, mis viitavad tulevikule. Tagasiulatuvalt (nt minevikus kaasatud asutuste või varem avaldatud allikate autorluse puhul) ministeeriumi nimetust muuta ei saa.
19	ReM	Palume läbivalt kasutada lühendi PMK asemel lühendit METK (Maaelu Teadmiskeskus).	Täienduste vajadus puudub. Aruandes ei ole kasutatud lühendit PMK.
20	ReM	Palume läbivalt kasutada mõistet „(uuendamist vajav) mullastikukaart“	Täienduste vajadus puudub. Mullastiku kaarti mainitakse aruandes kahel korral ja mõlemal korral juba viidates, et see on vananenud.
21	ReM	Juhime tähelepanu, et lisaks Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti (edaspidi PRIA) andmetele on METKis olemas andmed toiteelementide ja Corg kohta. Palume ka neid andmeid kasutada.	Arvestatud. Maaelu Teadmiskeskuse kaardirakendused lisati peatükki 5.10.2 täiendava näitena.
22	ReM	Palume üle vaadata ja korrigeerida mõistete „muld“ ja „mullastik“ kasutamine erinevas kontekstis. Mullastik on teatud piirkonna muldade kogum ja muldade kogumi puhul ei ole õige kasutada kvaliteedi definitsiooni. Lisaks märgime, et EL mullaseire direktiiv juulis avaldatud ettepanek avab muuhulgas ka muldade seisundi (soil health) ja selle hindamise ning sätestab, millal loetakse mulla seisundit heaks. On mõistlik lähtuda üleeuroopalistest definitsioonidest ja klassifikatsioonidest, mitte luua Eesti tarvis erinevaid definitsioone. Samas on oluline, et muldade hea seisundi lähte- ja sihttasemed võtaksid arvesse mullatüüpide (ja seega ka piirkondlike) erisusi.	KSH aruandes arvestatud - mullastiku ja mulla terminid üle vaadatud ja korrigeeritud (termini korrigeerimise vajadus tuvastati ühes kohas). Juhime tähelepanu, et sama ettepanek (täpsustada termineid ja käsitlust) kehtib ka KEVAde osas.
23	ReM	Kuna Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 (edaspidi PõKa 2030) tegevussuunad on seotud elurikkuse poliitika elluviimisega, siis palume sarnaselt kliimapeatükis tooduga tuua ka elurikkuse peatükis välja KEVAde seos PõKa 2030-ga.	Mitte arvestatud. Põllumajanduse ja kalanduse valdkonn arenguava ja KEVAde seos on juba kajastatud elurikkuse peatükis 5.1.1.

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
24	ReM	<p>Tunnustame hindamismeeskonda mullateema ja maastike elurikkuse osa hetkeolukorra käsitlemise eest. Samas ei saa nõustuda järeldusega, et põllumajandus on nimetatud ühe mullastikule olulise ohuna ja et tööstusest lähtuv oht tähendab muldade pH muutusi. Eesti keskkonnaseire osaks oleva põllumuldade riikliku seire kohaselt on Eesti põllumullad olemasolevate näitajate juures üldiselt heas seisundis.</p> <p>Oluline on vaadelda muldade seisundit nende poolt pakutavate erinevate ökosüsteemiteenuste kontekstis, kus põllumullad peavad suutma tagada eelkõige pikaajalise vaatega toidu tootmise võime. Selline lähenemine on ka 5.07.2023 avaldatud EL mullaseire direktiivi ettepanekus. Maastike osa juures ei ole asjakohane viidata 2007. aastal koostatud Keskkonnaalaldkonna arengukavale 2030, kuna võrreldes ligi kümne aasta taguse olukorraga on tänane olukord märkimisväärselt muutunud. Põllumajandusmaad puudutavates teemades soovime sisendina kasutada PõKA 2030 ning ELME projekti.</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Elurikkuse peatükki (4.1) lisati Eesti muldade seisundi kirjeldus PõKA 2030 aruandest.</p> <p>(2007. aastal koostatud) Eesti keskkonnastrateegia käsitlust aruandest välja ei jäetud, kuna tegemist on kehtiva (ja ka kliimaministeeriumi kodulehel üleval oleva) dokumendiga, aga viidatud tekstiosast jäeti välja sõnastus, et maastikupoliitilised eesmärgid on „hetkel kõige otsesemalt“ seal kajastatud, ning joonealuse märkusena lisati ReM info, et põllumajandusmaad puudutavates teemades on uuem olukord kajastatud PõKA-s 2030 ning ELME projektis.</p>
25	ReM	<p>Palume täpsustada ja ühtlustada põllumajandusmaa mõiste kasutamist KEVAde KSH erinevates peatükkides. Põllu- ja metsamaad on käsitletud LULUCF sektori osana või nimetatud inimtekkeliseks koosluseks, ka ei ole üheselt mõistetav, mida loetakse loodusmaastikuks, kultuurmaastikuks (sh pärandmaastikuks), inimtekkeliseks maastikuks jne. Anname teada, et erinevad maakasutustüübid on defineeritud ka juulis avaldatud EL mullaseiredirektiivi eelnõus.</p>	<p>Ettepanek jääb liiga üldiseks. Aruande koostanud eksperdid ei saa aru, kas ja milles on sisuline probleem, mis mõjutaks KSH hinnangute arusaadavust või järeldusi, ning ei tuvastanud aruandes täiendamise vajadust.</p>
26	ReM	<p>Palume analüüsida, kuivõrd suur probleem on see, et Eestis puuduvad maastikulised eesmärgid. Näiteks on ptk 5.1.2 lk-l 55 toodud, et tuleb tähelepanelik olla eesmärkide konfliktide osas küsides, kuivõrd kliimaeesmärgi toetavad tegevused (tuulepargid, päikesepargid) elurikkuse eesmärkidele vastavad. Sama tuleks küsida meie hinnangul ka maastike kohta.</p>	<p>Arvestatud osaliselt.</p> <p>KEVAdes maastikulised eesmärgid täielikult ei puudu. Aga ka juba senises KSH aruandes (ptk 5.1.2 ja ptk 5.1.3) tehakse ettepanek enam ja süsteemsemalt tähelepanu pöörata maastikuväärtuste säilitamisele. Seega KSH tööühm toetab ettepanekut kaaluda, kas KEVAdes peaks maastikele enam tähelepanu pöörama.</p> <p>Sõna „maastikud“ lisati aruandes täiendavalt ka ettepanekus viidatud eesmärgikonflikte käsitlevasse lausesse. Lisaks käsitletakse maastike kaitsega seotud võimalikke konflikte ka aruande ptk 5.19.</p>
27	ReM	<p>Lk 8 peatükis 2 palume lisada tulemuskvade hulka, millega KEVAD on tihedamalt seotud, ka „Põllumajandus ja kalandus“.</p>	<p>Tegemist on ettepanekuga KEVAde-le.</p> <p>(Nagu ka KSH aruandes juba selgitatud) aruande ptk 2 on esitatud KEVAde lühikirjeldus (10. veebruari 2023 seisuga), seega KSH aruandesse vastavat muudatust teha pole asjakohane.</p>

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
28	ReM	Lk 12 peatükis 3 sooviksime tekstis näha ka mõistete „kestlik/säästev“ või „kestlik/säästev areng“ kasutamist ja nende mõistete avamist. Teatavasti hõlmab kestlik areng ja kehtlikkuse hindamine just sotsiaalsete, majanduslike ja keskkonnaalaste aspektide vaatlemist ning see vaade on oluline nii Eesti ÜRO säästva arengu eesmärkide ja tegevuskava 2030 kui ka Eesti pikaajalise strateegia Eesti 2035 täitmiseks.	Mitte arvestatud. Ettepaneku mõte ja vajadus jääb segaseks.. Peatükis 3 on esitatud kokkuvõtte mõjude hindamise metoodikast, vastavalt nõuetele vastavaks tunnistatud programmile. Ei näe sisulist vajadust, miks peaks seal peatükis eraldi selgitama mõistet „kestlik/säästev areng“, tegemist on praeguseks valdkonnas üldtuntud kontseptsiooni ja mõistega, mida nii KEVADES kui ka mõjude hindamises läbivald kasutatakse ja millega läbivald arvestatakse. Ka ei ole praegune ptk 3 metoodika (kirjeldus) kestliku arengu kontseptsiooniga kuidagi vastuolus.
29	ReM	Lk 14 peatüki 4.1 kohta arvame, et täna ei ole enam asjakohane välja tuua, nagu oleks üks suurimatest elurikkuse probleemkohtadest rohumaade majandamise lakkamine. Selline suundumus oli Eestile iseloomulik 20. sajandi keskpaigast alates, millega võrreldes on umbes kaks korda Eesti metsamaa pindala suurenenud. Piirkonniti on rohumaade majandamise lakkamine endiselt probleemiks. Samuti on probleemiks looduslike rohumaade kultuuristamine. Rohumaadena käsitletakse pärandniitude kõrval ka muud tüüpi rohumaad, mis on pigem kohati juba liiga intensiivses kasutuses. Meie hinnangul ei peaks KSH elurikkuse osa olukorra kirjeldus põhinema üksnes Euroopa Keskkonnaagentuuri (edaspidi EEA) raportil, mis hõlmab linnu- ja loodusdirektiivide eesmärkide täitmist. Tänaasel päeval vaadeldakse elurikkust laiemalt, sh kogu maismaa lõikes ning oluliseks peetakse ka nõ tavaliste liikide olukorda. Nii Eesti Keskkonnaagentuuri kogumikus Eesti looduse kaitse aastal 2020 kui ka KEVADEga samal strateegilisel tasandil asuvas PÖKAs 2030 vaadeldaksegi elurikkuse osa laiemalt ning dokumentides on toodud välja ka asjakohased olukorda kirjeldavad näitajad. Samuti leiame, et lisaks EEA raportile, mis hõlmab ajavahemikku 2013 – 2018, tuleks 2023. aastal KEVADE protsessis kasutada uuemaid Eesti keskkonnaseire andmeid.	Arvestatud osaliselt. Viidatud peatüki teksti täpsustati nii, et rohumaade majandamise lakkamine ei oleks probleemide loetelu eesotsas, vaid lõpus ja täpsustusega „piirkonniti“. Elurikkuse olukorra kirjeldus aruandes ei põhine üksnes EEA raportil, see on ju vaid üks peatükis viidatud allikatest. Täpsustus, et lähtuda ei tohiks vaid EEA raportist, vaid elurikkust tuleb vaadata laiemalt, lisati ka aruande teksti. Täiendavate (uuemate) arvuliste näitajate lisamine KSH aruandesse ei ole käesolevas etapis otseselt vajalik, kuna see ei muuda aruande järeldusi ja soovitusi. Küll aga nõustub ka KSH töörühm sellega et KEVADE protsessis tuleks kasutada uusimaid Eesti keskkonnaseire andmeid ja soovitame KEVADES sellega arvestada.
30	ReM	Lk 17 peatükis 4.2.1 palume tekstiosa, kus on toodud, et põllumajanduslik kasvuhooenergia heide on alates 2003. aastast taas tõusuteel, täiendada nii, et sealt tuleks lühidalt välja ka probleemi olemus. Nimelt oli Eesti põllumajandus enne ELga liitumist 2003. aastal suures madalseisus ning ELi ühisturu konkurentsi tingimustes on ELga liitumisest saadik püütud Eesti põllumajandussektori konkurentsivõimet suurendada. Oleme seiskohal, et seda ei tohiks sektorile ette heita.	Arvestatud. Aruandes on viidatud tekstiosa täiendatud vastava selgitusega.
31	ReM	Lk 19 peatükis 4.2.2 ei ole põllumajanduse juures sulgudes toodud osa „kannatavad ka talikultuurid“ eraldi väljatoomine vajalik, kuna jääb ebaselgeks, miks just talikultuuride näide on välja valitud. Selle aasta kevadel kannatasid näiteks eelkõige rohumaad ja suviviljad.	Arvestatud. Viidatud tekstiosas täpsustatud, et „kannatavad nii suve- kui ka talikultuurid“.

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
32	ReM	<p>Lk 25 peatükis 4.5 tuuakse Läänemere heale keskkonnaseisundile survet avaldavate inimtegevuse probleemide seas välja kalade väljapüük ja see, kuidas elusressursside väljapüük mereelustikku otseselt mõjutab, häirides nende populatsiooni struktuuri ja looduslikku taastootmisvõimet. Lisaks püügile tuuakse välja elusressursside kasvatamine ja see, et kalakasvatus võib veekogule olla oluline reostuskoormuse allikas. Kuivõrd KEVAde merekeskkonna alaeesmärk ei hõlma otseselt kalandusega seotud poliitikainstrumente (va säästev sinimajanduse tegevuskava), siis läbi kehtestatud mõõdikute (primaarsed survetegurid) ja esile toodud merekalakasvatuste arendamise mõjude hindamise on kalandus ja vesiviljelus seotud arengukava merekeskkonna eesmärkide saavutamiseks. Küll aga mõjude hindamisel ei ole praktiliselt üldse tähelepanu pööratud ega seoseid leitud PõKa kalanduse peatüki ega ka Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi (edaspidi EMKVF) Eesti rakenduskavaga 2021 – 2027. Arvestades, et EMKVF meetmed panustavad keskkonda üle 40% rahalisest mahust ning paljud majandusvaldkonda tehtavad investeeringud on seotud keskkonnakomponendiga, siis tuleks vastavad seosed luua ka mõjude hindamises nii merekeskkonna kui majandusvaldkonna punktides. Nii PõKale kui EMKVF rakenduskavale on samuti tehtud keskkonnamõju strateegiline hindamine.</p>	<p>Arvestatud osaliselt. Peatükki 5.4.1 lisati ka PõKA käsitlus. KEVAde seosed sellega eesmärkide osas on pigem kaudsed ja vastuolusid ei leidu. Kalanduse eesmärgid on sihilikult KEVAdest välja jäetud, sest nendega tegeleb PõKA ning tihedamad seosed on EMKVF ja PõKA vahel, mitte KEVAdega. EMKVF rakenduskava on juba samm edasi arengukavast (detailsem tasand), seega pole asjakohane KEVAde ja rakenduskava võrrelda.</p>
33	ReM	<p>Lk 27 peatükis 4.5 selgitatakse, et majanduslikult tähtsamad liigid Eesti jaoks on räim, ahven, koha, meritint, lest, tuulehaug, särg, hõbekoger ja vimb. Lisaks väidetakse, et kalapüük vähendab püütavate liikide arvukust, teatud püügivahendite, näiteks põhjatraalide kasutamine kahjustab merepõhja elustikku. Juhime tähelepanu, et majanduslikult oluliste liikide väite kinnituseks ei ole aruandes viidet allikale, mis seda kinnitaks. Põllumajandus- ja Toiduameti iga-aastase püügistatistika kohaselt on majanduslikult olulised need liigid, mille aastane püügimaht on võrreldes teiste liikidega olulisel määral kõrgem. Nendeks liikideks saab lugeda kilu, räime, ahvenat, meritinti, latikat ja koha. Lisaks juhime tähelepanu asjaolule, et Eesti kalandussektor ei kasutata Läänemere põhjatraale ning eelnevalt nimetatud majanduslikult olulisi liike ka nimetatud püügivahendiga ei püüta. Seega võib antud kontekstis põhjatraali näite kasutamine olla eksitav</p>	<p>Arvestatud. Lk 26 on selgitatud, et peatükis välja toodud inimtegevuse probleemid pärinevad aruandest „Eesti mereala keskkonnaseisund 2018“. Selguse huvides on lisati viide ka probleeme põhjustavate inimtegevuste loetelu juurde ning olemasolev viide Merestrategia meetmekavale uuendati samuti (Keskkonnaministeeriumist on saanud Kliimaministeerium). Erinevates allikates on majanduslikult oluliste kalaliikide loetelu erinev. Näiteks kliimaministeeriumi kalanduse lehel on toodud: „Avamerepüügi kaladeks on kilu, räim ja tursk. Peamisteks püügivahenditeks on traalid. Rannapüügil püütakse palju erinevaid kalaliike: majanduslikult tähtsamad on räim, ahven, lest, tint, tuulehaug samuti koha ja vimb; vähemal määral ka angerjas, meriforell, haug ning siig.“ Vastuolulise informatsiooni esitamise vältimiseks on eemaldatud traalpüügi näide.</p>

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
34	ReM	<p>Lk 27 peatüki 4.5 teises alapunktis väidetakse, et hajukoormus pärineb ka muudest maismaalistest tegevustest, näiteks maaparandusest, metsandusest jm. Juhime tähelepanu, et maaparandus ei ole põllumajandusest ja metsandusest eraldiseisev tegevus. Siin võib tuua analoogia punktis 5.3.2 lk 73 maavara kaevandamisega, kus öeldakse, et tähtis on aru saada mõiste „vajadus“ sisust ja näiteks maavara kaevandamine ei ole vajadus, vaid tegevus tee ehitamise vajaduse rahuldamiseks. Maaparandus on vaid põllumajanduse ja metsanduse arenguks vajalik tegevus. Sisult on tegemist neid sektoreid toetava ehk teenindava teenusega, mida tehakse põllumajandusmaa kasutamise ja metsamaa majandamise eesmärgil. Maaparandus hõlmab vaid maatulundusmaa sihtotstarbega maa kuivendamist eesmärgiga suurendada maa viljelusväärtust. Muu sihtotstarbega maa kasutatavuse parandamiseks kasutatakse samuti kuivendamist ja sademevee ärajuhtimist, kuid see ei kuulu enam maaparanduse alla. Palume maaparanduse mõistet täpsustada. Kui muus maismaalises tegevuses (lisaks põllumajandusele ja metsandusele) nähakse probleemina elamu- ja tootmismaa kuivendamist ja sademevee ärajuhtimist, siis palume see vastavalt sõnastada.</p>	<p>Arvestatud. Tegemist on Eesti mereala keskkonnaseisundi aruandest pärit tekstiga. Aga segaduse vältimiseks on viidatud lausest eemaldatud sõna “maaparandus”.</p>
35	ReM	<p>Lk 37 peatükis 4.8 nõustume, et levi ulatus 5G puhul väheneb, samas nõuab senise taseme säilitamine rohkem tugijaamu. Probleemiks on eelkõige uute, kõrgemate sagedusalade kasutuselevõtt ja millimeeter lained, mis muudavad kiirguse kordades intensiivsemaks ning läbistavamaks, kuigi selle levi raadius võrreldes eelmiste generatsioonide tehnoloogiatega tõesti väheneb.</p>	<p>Arvestatud. Ettepanekus esitatud kommentaarid kõrgemate sagedusalade intensiivsuse kohta lisati aruande ptk 4.8. Ka lisati aruande ptk 4.8 järeldus valdkonna vähese uurituse kohta ning soovitus kaaluda täiendavate uuringute läbiviimise vajadust 5G tervise mõjude uurimiseks (vt ka ptk 5.7.3).</p>
36	ReM	<p>Lk 45 peatükis 4.13 ruumiandmete sünergia osas peaks olema mainitud ka Läänemere kalapüügitegevust teostavate kalalaevade püügiteekondade ja püügitegevusega seotud piirkondade andmete kogumine ja haldamine Keskkonnaameti poolt, mida vastava majandusharu tegevusega seotud ruumiandmetes tuleks hõlmata. Need andmed on loogiline ja tähtis osa ruumilise planeerimise protsessides.</p>	<p>Arvestatud. Peatükki 5.10.2 on täiendatud teemakäsitlusega. Mainitud kogutav andmestik on piiratud juurdepääsuga. Ilmselt on veel andmeid, mida riik kogub ja mille osas tuleb anda hinnang, kas seda on sellisel kujul vaja ja kas seda saab avalikult esitada. Vastus tuleb leida ka küsimusele, kas vajalik on üksnes kalalaevade info või parem on esitada kõikide laevade info.</p>
37	ReM	<p>Lk 52 peatükis 5.1.1 palume EL mullastrateegia juures tuua välja EL mullavisioon, mille kohaselt peaks 2050. aastaks kõik ELi mullaökosüsteemid olema heas seisundis ja seega vastupidavad. EL mullavisioon on sätestatud ka ELi elurikkuse strateegias aastani 2030 ja kliimamuutustega kohanemise strateegias. Samuti võiks arengukava EL mullastrateegia kokkuvõttes välja tuua pika perioodi eesmärgina teistes eelpool nimetatud strateegiates toodud maa netohõive puudumise eesmärgi, mida juulis avaldatud EL mullaseire direktiivi kohaselt hakatakse ka aktiivselt seirama ning mille kohaselt peavad liikmesriigid hakkama järgima maahõive leevendamise põhimõtteid. KEVAD hoiab küll 2030. aasta arenguvaadet, kuid peaks laiemalt arvestama ka pikaajalisemate sihtidega.</p>	<p>Arvestatud. Teksti täiendatud mullastrateegia visiooniga ja pika perioodi eesmärkidega.</p>

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
38	ReM	Lk 56 peatükis 5.1.2. rõhutatakse, et mitte kõik väetised või pestitsiidid ei oma mullale ebasoodsat mõju ning orgaaniliste väetiste kasutamine võib elurikkust sageli hoopis soodustada. Juhime tähelepanu, et ka orgaanilised väetised, nagu näiteks vedelsõnnik ja digestaat võivad olla olulised N ja P leostumise allikad ja põhjustada keskkonnaprobleeme.	Arvestatud. Aruande tekst ei olnud ka enne vastuolus ettepanekus öelduga. Kohe viidatud lausele järgnevas tekstis on ju selgitatud, et väetiste puhul tuleb tähelepanu pöörata, väetiste kompleksele mõjule ning see nõuab ettevaatlikust. Aga lisasime viidatud lausesse täiendavalt sõna „ka“.
39	ReM	Lk 63 peatükis 5.2.1 ei saa nõustuda taimekaitsevahendite statistikat käsitleva joonealuse märkusega nr 125. Esitatud väide ei ole tõene ehk Eesti ei pea taimekaitsevahendite turustamise statistikat konfidentsiaalseks ja see on täiesti leitav Statistikaameti kodulehel. Statistika avaldamisel on omad nüansid ja seetõttu ei ole need andmed Eurostati lehel kättesaadavad. Selle peamine põhjus on, et Statistikaamet ja Eurostat avaldavad turustatud taimekaitsevahendite koguseid erinevate keemiliste gruppide tasandil. Kuna teatud keemilistesse gruppidesse kuuluvaid taimekaitsevahendeid on meil ainult üksikuid tooteid ja Eurostat jällegi ei avalda kõiki neid ainegruppe, mida Statistikaamet, siis tekib konfidentsiaalsuse tõttu olukord, et Eurostat Eesti taimekaitsevahendite numbreid ei avalda. Ka Statistikaamet on KEVADE KSH aruande koostööstamise käigus palunud selle joonealuse märkuse puhul viidata ameti poolt avaldatud andmetele (Lisa 5 pt 44). Lisaks ei ole osundatud väide ka sisuliselt õige, sest 2022. a statistika näitas taimekaitsevahendite turustamise langustrende. Samuti palume kasutada läbivalt terminit „taimekaitsevahend“, sest termin „taimemürk“ on pigem rahvakeelne ega ole ametliku tähendusega.	Arvestatud. Aruandes, viidatud tekstiosas on täpsustatud sõnastust ja ka joonealused viited (Statistikaametile). Lisaks selgitame, et 2022. a kukkus taimekaitsevahendite turustamine, kuna 2021. a hangiti ajaloo suurim kogus, varuga.
40	ReM	Samas peatükis on välja toodud, et põllumajandusmaa pindala on kasvutrendis. See on igati koostööl PõKa 2030-ga ning seda ei saa lugeda kliimaeesmärkide saavutamist takistavaks teguriks. Põllumajandusmaal pööratakse järjest rohkem tähelepanu süsiniku sidumisele, suurendades turvasmuldade rohumaa alla viimist ja võttes mineraalmuldadel kasutusele kestlikke mullaharimise praktikaid.	Arvestatud. Viidatud lausesse lisatud selgitus, et pindala suurenemise kliimamõju aitaks leevendada süsinikupõllunduse edendamine.
41	ReM	Ka on lk 63 välja toodud, et ilma metsaraie ja põllumajandustootmise vähendamiseta pole võimalik tagada Eestile „Eesmärk 55“ paketi raames määratud maakasutusliku netosidumise (vähemalt 2,545 miljonit tonni 2030. aastaks) kohustust. Erinevate artelude käigus on viidatud eesmärgile saavutada netosidumine 2,545 miljonit tonni aastaks 2030 ning eesmärk saavutada täiendav sidumine 0,434 miljonit tonni CO ₂ ekvivalenttonnides. Palume see üle vaadata ja täpsustada, milline on Eestile määratud maakasutuslik netosidumise eesmärk. Võib nõustuda, et põllumajandusel on oma roll LULUCF eesmärkide saavutamisel, kuid põllumajandustootmise vähendamine selles kontekstis Eesti puhul ei ole õige vahend. Tuleb arvestada ka nn süsinikulekkega. Kui põllumajandustootmine Eestis väheneb, siis kusagil mujal peab see kompensatsiooniks suurenema. Eesti täidaks küll oma 2030. aasta eesmärki, kuid maailmas tervikuna netoheide sellest ei vähene. Fookus peaks rohkem olema teadlikul tarbimisel ja toidukadude vähendamisel kogu toidu tarneahelas.	Arvestatud. Aruandes viidatud lauses on täpsustatud netosidumise numbrilist eesmärki. Samas jääb ekspert endiselt hinnangu juurde, et üksiti metsanduse ja turbaaladega eesmärki ei saavuta. Seetõttu jääb viidatud hinnang aruandes kehtima.

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
42	ReM	Lk 63 palume parandada ka väite „Samuti suureneb loomade arv ja ka farmides kasvab loomühikute kontsentratsioon.“ viide. Sama viidet on kasutatud ka väetiste kasutamise suurenemise juures. Väidete allikana on toodud Riigi jäätmekava 2022–2028 lühikokkuvõte, kus vastavat infot ei ole. Statistikaameti andmetel loomade arvukuses selget kasvutrendi ei ole	Arvestatud. Loomade arvu ja loomühikute kontsentratsiooni kasvu väide ja nimetatud viide aruandest välja jäetud. (Põllumajandusega seotud sisulist hinnangut antud peatükis see ei muuda.)
43	ReM	Lk 74 peatükis 5.3.2. tuleb pöörata tähelepanu ka sellele, et ringmajanduses tekivad samuti kõrvalsaadused ja jäägid ning need ei tohiks omakorda keskkonnale ohtu suurendada. Näiteks tuleb biogaasi tootmisel tekkiva digestaadi põldudele laotamisel ette näha täiendavaid meetmeid, et vähendada ohtu põhjaveele, sest teatud tingimuste juures võib digestaat olla isegi suurem keskkonnoaht kui vedelsõnnik.	Arvestatud. KSH tööühm sisuliselt nõustub kommentaariga. Sellele teemale oli peatükis 5.3.2 ka enne tähelepanu juhitud (nt lause „ <i>Vältida tuleb ka ristmõju</i> “). Aga selguse mõttes lisati aruandesse veel täpsustus, et „Näiteks tuleb arvestada, et ringmajanduses tekivad samuti kõrvalsaadused ja jäägid ning need ei tohiks omakorda keskkonnale ohtu suurendada.“ Digestaadi näide on vaid üks näide (aruandesse lisamiseks liiga spetsiifiline), aga ka hea kinnitus sellele.
44	ReM	Lk 81-82 peatükis 5.4.3. märgime, et seoses põuaperioodidega võib aktuaalseks muutuda ka põllumajandusmaa niisutamine (kasutades näiteks vedelsõnniku või digestaadi separeerimisel tekkivat jääkvett). See mõjutab veekasutust mitmel moel ja ka sellist võimalikku arengut tuleks KEVADES ette näha. Nimetatud tingimuste korral on üha olulisemaks võtteks veerežiimi kahepoolse reguleerimise süsteemi olemasolu.	Tegemist on ettepanekuga KEVADEle. KSH ekspertrühma poolt toetame ettepanekut seda kaaluda.
45	ReM	Lk 99 peatükis 5.7.3 palume asendada Veterinaar- ja Toidulaboratoorium nimega Riigi Laboriuuringute ja Riskihindamise Keskus (edaspidi LABRIS). Lisaks vajab esitatud ettepanek, mis puudutab radioaktiivsete isotoopide sisalduse kontrolli ja selle võimekuse loomist LABRIS-esse, täpsustamist ja põhjendamist, kuna nimetatud kontrollid on läbi viidud nii teiste EL riikide kui ka kolmandate riikide toodangust, kasutades teiste laborite teenust.	Arvestatud osaliselt. LABRIS-e asutuse nimetus on aruandes uuendatud. Viidatud ettepaneku sõnastust täpsustati, et „enamjaolt“ uuritakse Eestis kohapeal toodetut, ning, et soovitatav on luua „kohapealne“ võimekus. Näiteks eriolukorras on Eestil kui iseseisval riigil vaja omada nii pädevust kui ka instrumentaalset võimekust riiki imporditavate produktide iseseisvaks kontrolliks.
46	ReM	Samas peatükis on esitatud väide, et Eestis tarbitav toit on radionukliididega saastatud. Palume lisada viide, millisele allikale siin tuginetakse. Juhime tähelepanu, et turule viidav toit peab olema ohutu ning saastunud toitu ei ole lubatud käidelda ega turustada.	Arvestatud. Viidatud lausesse lisati sõna „võimalik“, et täpsemini edasi anda soovitus mõtet. Ekspert ei olegi väitnud, et toit on ilmingimata saastatud, vaid soovitanud luua võimaluse seda kontrollida. Samas märgib ekspert, et meie toit sisaldab ikkagi mingil määral nii looduslikke kui ka tehisklikke radionukliide, näiteks Cs-137, Sr-90, mida leidub toiduainetes vähemal või enamal määral (loodetavasti küll alla lubatavat taset). K-40 kuulub aga looduses esineva kaaliumi koosseisu ning seega leidub seda ka meie keha koostises.

Nr	Asutus	Ettepanek/kommentaar	Vastus ning selgitus, kuidas ettepanekuga mõjude hindamise aruandes arvestatud on. Vajadusel kommentaar.
47	ReM	<p>Lk 107 punktis 5.10.2 on loetelu viimase punktina nimetatud maaparanduse hooldustööd. Siin on kaks aspekti, millele tuleb tähelepanu pöörata: kas tegemist on eraomandis oleva maaparandussüsteemi, Riigimetsa Majandamise Keskuse (edaspidi RMK) majandamisel oleva maaparandussüsteemiga või riigi poolt korras hoitava ühiseesvooluga (edaspidi riigieesvool) ning kas mõeldud on üksnes hooldustöid või ka uuendustöid. Maaparandushoid on maaparandussüsteemi ja selle maa-ala hooldamine ja uuendamine. Seega hoiutööd võivad olla kas hooldustööd või uuendustööd. Hoiutööd teeb iga maaomanik jooksvalt vastavalt vajadusele – need on väiksemahulised tööd (näiteks drenaažikaevude puhastamine, suudmete korrastamine, eesvoolust väiksemas koguses sette eemaldamine). Uuendustööd on suuremahulised hoiutööd, kus iganenud või lagununud osa asendatakse või täiendatakse uue ja samaväärsega (näiteks suudmetoru, kaevu ja truubi asendamine, eesvoolust suurema koguse sette eemaldamine) seejuures maaparandussüsteemi üldparameetreid oluliselt muutmata (vt lisaks maaparandusseaduse § 44–46).</p> <p>Hoiutöödeks (nii hooldus- kui uuendustöödeks) ei ole maaomanikul vaja luba taotleda. Küll aga saab maaparandussüsteemi kohta kaardil kuvada maaparandustoetuste raames maaparandussüsteemi uuendamise andmeid ja RMK majandamisel olevatel aladel hoiutööde andmeid. Ka maaparandussüsteemi rekonstrueerimis- ja ehitustööde kohta on andmed olemas, sest selleks taotleb maaomanik nii projekteerimistingimused, ehitusloa kui ka kasutusloa. Seega on võimalik kuvada nende lubade väljastamise aega ja asukohta kaardil, kuid mitte täpset perioodi, sest ehitusloa kehtivusaeg on seitse aastat. Kui maaparandussüsteemil ja eesvoolul kavandab töid maaomanik, siis suurematel eesvooludel ehk riigieesvooludel kavandab kõiki töid Põllumajandus- ja Toiduamet (PTA). Seetõttu on riigieesvooludel andmed kõigi hoiutööde kohta ja neid saab kaardil kuvada ja lisada ka perioodi. Palume sõnastust vastavalt täpsustada.</p>	<p>Mitte arvestatud.</p> <p>Antud lõik on aruandesse lisatud Maaeluministeeriumi ettepanekul ja sõnastuses. Teadaolevalt seda andmebaasi veel ei ole valmis tehtud, mistõttu pole võimalik kontrollida tegelikult kogutavaid andmeid.</p> <p>Loodetavasti on Regionaal- ja Põllumajandusministeerium (endine Maaeluministeerium) kursis, mis andmeid koguma hakkab.</p> <p>Mõju hindamises ei ole selle teema täpsus nii oluline, sest on lihtsalt näiteks mis suunas liigutakse.</p>
49	ReM	<p>Lk 112 punktis 5.12.1 on välja toodud viide PõKa 2030 punktile 116. Palume lisada, et selles väärtustatakse kogu põllumajandusmaad kui ressursi ja nähakse ette, et kõrge boniteediga viljaka põllumajandusmaa kõrval tuleks maadele, millele traditsioonilises põllumajanduses kasutuspotentsiaali ei ole, leida uusi biomajanduslikke kasutusviise, mis toetavad looduskaitsete eesmärkide täitmist, või hoida selliseid maid liigirikaste rohumaadena.</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Kirjeldataud täiendus ptk 5.12.1 PõKa käsitlusse lisatud.</p>
50	ReM	<p>Lk 134 peatükis 5.16.2 on mõjude hinnangus seostatud toiduohutust kitsalt üksnes mulla kvaliteedi säilitamisega, samas on toiduohutus mõjutatud ka muudes valdkondades (nt ringmajandus, veekeskkond, välisõhk jmt) planeeritud tegevustest, mille seoseid ei ole KSHs samuti mainitud ning mille lisamist võiks kaaluda.</p>	<p>Arvestatud. Toiduohutuse teemat on aruandes laiendatud ning seotud teiste keskkonnavaldkondadega.</p>
51	ReM	<p>Lk 143 punktis 5.17.2.2 tuleks muldade väärtustamise juures sulgudes olev osa ära võtta, kuna mullakaitse on väärtusliku põllumajandusmaa hoidmisest oluliselt laiem ning hõlmab kogu põllumajandus- ja metsamaad, linnaliste piirkondade muldi jm.</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Soovitav täiendus sulgudes välja jäetud.</p>
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium			
52	MKM	<p>Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kooskõlastab esitatud Keskkonnavaldkonna arengukava 2030 keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande märkusega, et viited Heaolu arengukavale ja selle tekstile ei ole aruandes ajakohased. Juhime tähelepanu, et see võib mõjutada ka mõjude hindamise sisu. Heaolu arengukava 2023-2030 on kinnitatud Vabariigi Valitsuses 23. veebruaril 2023. aastal.</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Aruandes on ajakohastatud sõnastus seoses uue perioodi arengukava kehtima hakkamisega. Mõjude hindamise sisu see ei muuda, kuna juba eelnevalt käsitleti aruandes just uut, „Heaolu arengukava 2023-2030“.</p>